

[23]

Produir textos

La formalització

ELS SIGNES DE PUNTUACIÓ I ALTRES SIGNES

Els signes de puntuació són signes gràfics que esdevenen eines d'expressió i comprensió textuals: el seu ús correcte assegura que els elements d'una frase o d'un text s'interpretin en el sentit exacte i precís amb què han estat ideats.

Recurs bibliogràfic

De mis años escolares recuerdo una anécdota atribuida a Carlos V [...]. Al emperador se le pasó a la firma una sentencia que decía así:

Perdón imposible, que cumpla su condena.

Al monarca le ganó su magnanimidad y antes de firmarla movió la coma de sitio:

Perdón, imposible que cumpla su condena.

Y de ese modo, una coma cambió la suerte de algún desgraciado...

Així comença el llibre *Perdón, imposible. Guía para una puntuación más rica y consciente*, de José Antonio Millán (Barcelona: RBA, 2005), una obra erudita, amena i a estones divertida en què s'expliquen la història, els usos i funcions dels diferents signes de puntuació i altres signes gràfics.

En la definició dels signes de puntuació es destaquen dos aspectes essencials dels signes de puntuació: l'aspecte **formal** i l'aspecte **textual**. Aquest darrer aspecte s'explica pel fet que la puntuació d'un text depèn de la sintaxi: mitjançant determinats signes de puntuació l'autor d'un text organitza la informació textual per resoldre eficaçment la tasca interpretativa del lector; els signes de puntuació determinen la interpretació del text.

Exemple

Fixeu-vos en les oracions següents. Estan integrades pels mateixos components lèxics i aquests es presenten en el mateix ordre; l'únic element que les distingeix és la diferent puntuació que incorporen, i és justament aquest aspecte el que permet crear missatges amb significats clarament diferenciats.

En Robert només ha aconseguit un aprovat en Història.
En Robert només ha aconseguit un aprovat, en Història.

El rector va dir que la llengua és molt important en la inauguració del curs.
El rector va dir que la llengua és molt important, en la inauguració del curs.

Així doncs, els signes de puntuació són eines que tenen una doble funció. Per una banda, una **funció demarcativa**, ja que permeten estructurar i organitzar el text, marcant els límits de les seqüències i mostrant la supremacia d'uns segments per damunt d'altres. Per altra banda, com que palesen les relacions de significat entre els constituents que uneixen, desenvolupen una **funció interpretativa**.

Exemple

En l'organització i estructuració del document (funció demarcativa), cada signe de puntuació té assignades les unitats en què es divideix el text.

Així, el punt final delimita el text complet i el punt i a part els paràgrafs. El punt i seguit, el punt i coma, els dos punts i la coma actuen a l'interior del paràgraf, delimitant-ne les diferents unitats comunicatives (paraules, sintagmes, oracions). El seu ús depèn de les relacions jeràrquiques i de significació entre les diferents unitats, i en funció moltes vegades de la voluntat estilística de l'autor.

Exemple

Les competències són, com s'ha vist, contextuals: no s'és competent en abstracte; s'és competent en un determinat aspecte. La seva transferibilitat és un aspecte qüestionat. La clau està en la selecció d'aquells nuclis competencials que permetran el desenvolupament del graduat en les diferents àrees d'acció que es vagi trobant al llarg de la seva vida. Ens la juguem, per tant, en el disseny del perfil de formació. Com s'ha d'escollir?

A. PRADES NEBOT (text adaptat)

Els usos dels signes de puntuació de l'exemple anterior depenen de les relacions de significat (funció demarcativa) que s'estableixen entre les diferents unitats. En el fragment fins al primer punt seguit es fan servir tres signes de puntuació: la coma, els dos punts i el punt i coma.

Per mitjà de les comes s'incorpora un incís ("com s'ha vist"), que fa alhora de connector i que enllaça amb allò que s'ha expressat anteriorment, amb què manté una relació estreta.

Els dos punts, en l'exemple, serveixen per introduir un aclariment de la frase anterior: ens explica què s'ha d'entendre per "competències contextuals". Introdueixen una unitat subordinada a l'anterior.

El punt i coma següent estableix una relació d'interdependència entre les oracions que enllaça ("no s'és competent en abstracte; s'és competent en un determinat aspecte"). El lector interpreta que no pot tancar la significació de l'enunciat fins haver llegit la segona oració: el punt i coma introdueix una informació nova que desmenteix l'anterior; equivaldria a un connector del tipus "sinó que", "ans al contrari".

Els punts seguits afegeixen nous elements, amb nova informació que s'ha d'anar relacionant amb el tema que es desenvolupa en el paràgraf. L'oració que s'introdueix després del punt seguit no depèn sintàcticament de les anteriors (són oracions diferents), però sí semànticament.

Justament, per aquesta doble funció que desenvolupen, els signes de puntuació no poden ser aliens a la producció textual. No poden ser considerats instruments que s'apliquen amb posterioritat a l'elaboració del discurs, sinó que cal ser conscients que amb ells es construeix el significat del text.

Ampliació de continguts

L'obtenció de la puntuació òptima és, també, un procés cíclic, de prova, d'assaig i error, i no pas una tasca final que es pugui realitzar amb posterioritat a l'elaboració de l'oració. Els signes de puntuació, com a elements que permeten interpretar el text i permeten dotar-lo de sentit, no són una convenció aliena al procés de construcció textual: **una oració neix i creix puntuada**. I, per tant, els signes han de ser-hi presents des de l'inici, des de la idea oracional mental.

Això fa que, malgrat les revisions i les millores que es puguin fer, la recerca de la **llegibilitat**, la facilitat amb què es comprèn un text, sigui una tasca també cíclica i constant durant tota la producció textual.

Un punt i seguit i un punt i a part solen fer de frontera entre dues oracions o unitats de significació. Decidir quan cal el primer o bé el segon no és trivial: depèn del punt d'inflexió que vulgui marcar l'emissor entre ambdues seqüències, però la seva elecció també està determinada per les relacions estructurals i significatives que mantenen aquestes seqüències.

En aquest sentit, per tal que el producte textual que s'està gestant comuniqui exactament el que pretén comunicar, és necessari el domini dels signes de puntuació: cal conèixer-ne les regles, és a dir, la gramàtica o norma que en guia l'ús, però també és imprescindible que l'emissor tingui clara la interpretació que vol que es faci del seu text i la intenció comunicativa que aquest ha de vehicular.

Recurs bibliogràfic

La puntuació no és una convenció. En aquest sentit, no es pot reduir a un conjunt de normes i regles de validesa universal. Tot i això, Joan Solà i Josep M. Pujol, a l'obra *Tractat de puntuació* (Barcelona: Columna, 1989), descriuen els diferents usos dels signes de puntuació i d'altres signes gràfics i donen uns consells generals a l'hora de puntuar:

- (a) Tinguem *equilibri*. Concepte difícil de definir i sobretot d'exemplificar. Equival més o menys a mesura, proporció, que són qualitats que és bo que tingui un escrit.
- (b) Siguem *coherents*. Els criteris amb què puntuem han de mantenir-se al llarg d'un mateix escrit. Seria poc equilibrat i poc coherent qui adés posés entre comes, adés sense, un mateix fragment dins un mateix context.
- (c) Cerquem l'*eficàcia*. El primer precepte de la puntuació és l'eficàcia: l'escriptor se serveix dels auxiliars que són els signes de puntuació per transmetre al lector amb la màxima fidelitat el seu pensament.
- (d) Mantinguem la *continència*. L'abús dels signes de puntuació pot produir una sensació de trinxament del pensament.
- (e) *In dubiis, libertas*. [...] Ningú no té dret a esmenar la plana del veí en nom del seu gust personal o d'un rampell momentani. Hi ha signes de puntuació que són d'ús obligatori i segur, però n'hi ha d'altres que admeten un cert marge de llibertat; potser podríem dir que són dubtosos, i per tant s'hi ha d'aplicar aquell principi jurídic: "In dubiis, libertas".

Puntuar un text és un exercici de gestació textual, no pas d'ornamentació.

LA COMPAGINACIÓ AFAVOREIX LA LLEGIBILITAT

La compaginació és el procés que consisteix a disposar o ordenar els elements que componen un text (paràgrafs, espais en blanc, notes a peu de pàgina, títols, subtítols, il·lustracions, etcètera) per formar-ne pàgines. Aquests diferents elements que componen el text no es col·loquen en l'imprès d'una manera arbitrària o per atzar, sinó que han de seguir un ordre rigorós i molt sovint una estructura prefixada, que faciliten el desenvolupament lògic dels diferents continguts. Des del punt de vista dels textos acadèmics, que acostumen a ser complexos, estructurats en parts, seccions, capítols, etc. i en què abunden les citacions, les notes, les il·lustracions, els gràfics, les taules..., la compaginació és un procés que té una importància cabdal, ja que una mala ordenació o una organització inadequada dels diferents elements pot fer desistir de llegir el text en qüestió.

Al mateix temps, la compaginació té una funció estètica. Una bona compaginació aporta harmonia i equilibri a l'obra i contribueix a la percepció que, a primer cop d'ull, a simple vista, aquesta sigui desitjable, vingui de gust llegir-la.

Ampliació de continguts

L'elaboració d'un treball acadèmic exigeix que la seva presentació s'adeqüi a uns paràmetres formals estandarditzats que, d'altra banda, faciliten al lector **l'accés als materials**. Així, mitjançant la identificació de com s'organitza i es distribueix la informació, aquest pot entreveure la pertinència del contingut, el grau d'exigència i de qualitat de l'obra, la solidesa de l'aparat crític emprat... abans de llegir a fons l'obra.

Com a autors, cal conèixer quins són els criteris que han de guiar l'organització i disposició dels materials, informatius i referencials, que conformen l'obra i cal tenir-ne clars els criteris d'elaboració.

En general, les obres acadèmiques de grans dimensions (treballs de recerca, tesis, llibres de divulgació...) presenten una estructura tripartida: així, el contingut informatiu de l'obra, el que pròpiament s'anomena **cos del treball**, on s'exposa i es desenvolupa el tema, apareix precedit d'una sèrie de **materials preliminars** (portada, sumari, introducció...), que ofereixen informació sobre els continguts que es desenvoluparan, i es clou amb una successió de **materials de referència** (índex, bibliografia...), que complementen el cos de l'obra i agiliten la consulta dels continguts.

Ampliació de continguts

No és obligatori que tots els textos acadèmics presentin tots i cada un dels elements que es descriuen en cada part. Existeix una gran varietat de treballs acadèmics (article científic, tesi, informe, pòster, memòria...), la majoria dels quals ja tenen una estructura estandarditzada i que pot no incloure algun d'aquests elements. En tot cas, és recomanable seguir aquesta estructura tripartida, amb les tres parts ben diferenciades, cada una de les quals exerceix una funció determinada: situar el lector respecte al material que té a les mans, en el cas dels materials preliminars; desenvolupar el contingut dels treballs, en el cas del cos del text; i donar la informació complementària i aquells elements que facilitin la lectura del text, en el cas de la part final.

Els **materials preliminars** informen sobre el contingut del producte i la seva naturalesa. Esdevenen el primer contacte del lector amb l'obra i són elements que, en bona part, en determinen l'elecció.

Ampliació de continguts

Poden formar part dels materials preliminars els elements següents, per aquest ordre:

- [1] La coberta, l'embolcall que cobreix el cos del text.
- [2] Pàgina de respecte o cortesia, pàgina en blanc situada entre la coberta i la portada.
- [3] Portadella, full que precedeix la portada on consta únicament el títol de l'obra, sense subtítol.
- [4] Portada, que, al marge de la coberta, acostuma a ser el primer punt de contacte del lector amb el treball. Hi consten el títol, el subtítol, si n'hi ha, l'autor, la data de finalització del treball i, opcionalment, el lloc.
- [5] Pàgina de crèdits, en què consten els drets editorials de l'autor, els drets editorials de l'editor, el lloc d'impressió i la data, el dipòsit legal i el número internacional normalitzat per als llibres o ISBN.
- [6] Dedicatòria o nota d'agraïment.
- [7] Lema, pàgina amb una o més d'una cita breu sota la qual l'autor aixopluga l'obra.
- [8] **Sumari (o taula de continguts)**, que esdevé, juntament amb la portada, l'element decisiu que decanta l'elecció del públic potencial. És la primera pàgina que apareix numerada, i mostra gràficament l'organització i la disposició de les parts principals de l'obra (aquestes apareixeran de nou més detallades, amb totes les subdivisions corresponents, a la part final del llibre, a l'índex general).
- [9] Introducció, que és el darrer material preliminar que encapçala necessàriament una obra. L'autor hi emmarca la temàtica desenvolupada i justifica, sovint, les circumstàncies que han dut a elaborar-la. És un material eminentment tècnic, en el qual s'anticipen breument les característiques de l'obra (objectiu de l'estudi, metodologia, conclusions...). En alguns casos, fins i tot, sempre que no s'hagi fet constar anteriorment, s'hi inclouen els agraïments i les dedicatòries. Abans de la introducció algunes obres presenten el pròleg i el prefaci.

Aquests materials preliminars predisposen i situen el receptor per a la lectura de l'obra, que queda exposada en el que s'anomena **cos del treball**, on es desenvolupa de manera progressiva i organitzada la temàtica treballada. A banda que el contingut pròpiament dit s'ha d'expressar d'acord amb els paràmetres de rigorositat, científicitat i eficàcia propis de l'àmbit acadèmic, l'autor s'ha de valdre d'unes eines formals que li han de permetre disposar aquests continguts de manera adequada.

Això vol dir que l'autor ha de poder **estructurar** en parts, capítols, apartats i subapartats tota la informació que vol transmetre, i aquesta divisió l'ha de fer clara i entenedora al lector. En aquest sentit, la presència de **títols i subtítols** (amb una numeració i tipografia concretes, segons els nivells d'informació) mostra la jerarquia i la disposició de les parts en què se segmenta l'obra. Les pàgines del cos del treball es numeren amb numeració aràbiga, a la part inferior del full.

Recurs bibliogràfic

En el cos del treball és cabdal mantenir uns criteris de presentació de la informació perquè el text mantingui una coherència visual, cosa que contribuirà a la llegibilitat, és a dir, a la percepció visual i la comprensió del text. Es tracta d'aconseguir una estètica de la pàgina harmònica i equilibrada, que convidi a la lectura.

En aquest sentit, cal tenir en compte:

[1] La tipografia: s'ha de controlar el tipus i el cos (la mida) de lletra del text, dels títols, subtítols, apartats i subapartats, de les notes a peu de pàgina, de les citacions, etc.; cal fer servir els estils de lletra (cursiva, negreta, majúscula, etc.) quan calgui i d'una manera coherent.

[2] La composició: s'han de controlar els marges superior, inferior, dret i esquerre de la pàgina; l'interlineat o distància entre línies; l'espaiat o distància entre paraules i lletres; la longitud de la línia; l'alineació dels paràgrafs (a l'esquerra, centrat, justificat...); la numeració de les pàgines, etc.

La majoria de processadors de textos actuals tenen aplicacions que faciliten enormement aquesta tasca de fixar aquests criteris i mantenir-los de manera coherent al llarg del text. És aconsellable, doncs, un bon domini d'aquests programes per aprofitar-ne al màxim les possibilitats.

El Servei de Llengües i Terminologia de la Universitat Politècnica de Catalunya ha publicat unes guies lingüístiques que tracten de diferents aspectes referents a la llengua. La *Guia lingüística 3. Disseny i elaboració de materials docents* (Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya, 1997) dóna una sèrie d'orientacions i suggeriments molt pràctics per a l'elaboració de materials docents que es produeixen a la institució, que es poden extrapolar, però, a qualsevol altra producció textual. Aquesta publicació es pot trobar també a Internet, al lloc web del Servei de Llengües i Terminologia de la Universitat Politècnica de Catalunya (<http://www.upc.edu/slt>).

En documents complexos com els textos acadèmics, en el cos del treball hi poden aparèixer elements de diversa consideració, cadascun dels quals té característiques pròpies de composició per facilitar la llegibilitat. Hi podem trobar, doncs: il·lustracions, gràfics, taules i quadres, citacions literals i notes a peu de pàgina i, segons el tipus de text, fórmules i equacions.

Ampliació de continguts

Les il·lustracions, gràfics, taules i quadres han de mantenir un equilibri entre la utilitat i l'estètica. En aquests elements s'hi acostumen a col·locar aquelles dades que són més fàcils d'explicar que no pas en el text, per detallar-hi dades complexes, per aclarir una informació determinada, per resumir informació que s'ha donat abans en el text, etc. D'altra banda, aquests elements han de parlar per si mateixos, s'han d'entendre amb una mirada ràpida. Això vol dir que l'estètica hi té un paper important: han de ser atractius, han de cridar l'atenció del lector. És important, en aquest sentit, fer un ús òptim de l'espai, mantenir criteris tipogràfics homogenis i utilitzar colors plaents però no violents.

És important també titular i numerar els gràfics, taules i il·lustracions, per localitzar-los fàcilment mitjançant els índexs, i és útil incloure-hi peus explicatius.

Aquests mateixos criteris serveixen també per a les fórmules i equacions que calgui

incloure en el text. Cal estar alerta, en aquest cas, de l'homogeneïtat tipogràfica. En molts processadors de textos hi ha inclosos programes que serveixen per editar les equacions; si s'utilitzen, s'han de fer servir sempre al llarg del text. En cas contrari, hi pot haver incongruències que dificulten la llegibilitat i donen una imatge de descurança.

Les notes a peu de pàgina contenen informació addicional, aclariments, reflexions, advertiments, remissions bibliogràfiques, etc. i se situen a fora del text principal. Les notes han d'estar numerades correlativament i es poden situar a baix de tot de la pàgina i s'han d'escriure amb una mida de lletra inferior a la del text principal. Una altra possibilitat és situar-les totes juntes al final del capítol o al final del text, cosa no gaire recomanable perquè en dificulta el seguiment. Les referències a les notes a dins del text es fa mitjançant amb la mateixa xifra volada, sense parèntesis.

El cos del text acostuma a acabar amb un capítol de conclusions, on es recupera la informació i les idees rellevants dels capítols anteriors, de manera concisa i clara, i s'indiquen futures línies possibles d'investigació. L'apartat de conclusions és un dels més importants, ja que és el que el lector reté amb més facilitat. Els criteris de llegibilitat, doncs, hi tenen un paper cabdal.

En la part final del treball, en els textos acadèmics hi ha els materials de referència. S'hi poden incloure els apèndixs i annexos, on l'autor inclou materials o documents complementaris a l'obra, com ara gràfics, estadístiques, documents de treball, etc., els índexs, els glossaris o vocabularis per ajudar a la comprensió del text, i la llista de referències bibliogràfiques que ha consultat l'autor per fer el treball.

Ampliació de continguts

Hi ha diversos tipus d'índexs:

L'**índex de continguts**, on es detalla el contingut de l'obra, en els textos acadèmics no acostuma a figurar a la part final, sinó integrant els materials preliminars.

L'**índex analític** o de matèries conté una llista ordenada alfabèticament dels termes rellevants de l'obra, amb la indicació de la pàgina, l'epígraf, el capítol, per localitzar-los.

Exemple

B

Backtracking, 207
Bandera holandesa, 65
Baròmetre, vegeu Instrucció crítica
Best-first search, 227
Binària, vegeu Cerca binària
Binomial, coeficient, 15, 33, 131,
138
Bloc (d'informació), 172
Bombolla, vegeu Algorisme
de la bombolla

L'**índex onomàstic i toponímic** és com l'analític, però amb noms propis de persona o de lloc, respectivament. A vegades aquests noms s'inclouen en l'índex analític.

L'índex de figures, il·lustracions, etc. recullen aquests diferents elements gràfics, amb indicació de la pàgina on es localitzen en l'obra.

Compaginar consisteix a distribuir harmònicament la informació textual, per atraure l'atenció del lector i ajudar-lo en la comprensió del text.

CONVENCIONS I ARBITRARIETATS FORMALS

Una presentació correcta del text el fa atractiu per al lector i alhora en facilita la llegibilitat i la consulta. Aquesta presentació correcta, al marge de qüestions de disseny i compaginació, s'aconsegueix seguint una sèrie de convencions i arbitrietats formals que, a més de facilitar la lectura i la comprensió del text, generen una imatge de qualitat de l'obra i prestigi per a l'autor.

En l'àmbit acadèmic, el seguiment d'aquests estàndards formals contribueix a la internacionalització del producte textual, perquè es tracta moltes vegades de criteris establerts per grups d'experts o organitzacions d'estandardització i que són comunament acceptats per la comunitat científica. L'exemple més clar d'això són les referències bibliogràfiques: diverses entitats internacionals tenen fixats criteris per a la citació de referències bibliogràfiques i fins i tot hi ha una norma ISO (l'ISO 690-2).

En general, en la redacció de textos, les convencions formals que cal tenir en compte bàsicament són les abreviacions, les majúscules i minúscules i el tipus de lletra.

Ampliació de continguts

En funció de la disciplina de què tracti el treball o l'àrea de coneixement en què s'inscriu, caldrà tenir en compte també altres criteris formals específics, com l'escriptura d'expressions matemàtiques i estadístiques, de símbols químics, etc. Així com cada àrea de coneixement té una terminologia específica, també tenen sovint unes convencions formals determinades.

S'ha de tenir present també la llengua amb què es redacta el document. Les convencions formals depenen de la tradició tipogràfica de cada llengua, que estableixen uns usos determinats que poden variar d'una llengua a l'altra. Per exemple, si volem publicar un article en una revista en anglès haurem de marcar amb una coma els milers (1,000) i amb un punt els decimals (0.1), que és precisament a l'inrevés de com ho faríem en català, castellà o francès.

Amb la paraula **abreviació** designem cada un dels mètodes que serveixen per abreujar mots o sintagmes. Aquests mètodes són les **abreviatures**, les **sigles** i els **símbols**.

Ampliació de continguts

S'entén per **abreviatura** el procés de reducció d'un mot o sintagma per mitjà de la representació d'alguna de les lletres o paraules que el formen. En les abreviatures, la reducció es marca amb un punt o una barra inclinada. Serien abreviatures, per exemple: n. del t. (per "nota del traductor"), veg. (per "vegeu"), Dra. (per "doctora"), i. e. (per "id est" o "per exemple"), a/e (per "adreça electrònica").

Les **sigles** són abreviacions que es formen per la juxtaposició de les inicials dels mots d'un sintagma. No porten punt abreviatiu ni cap espai en blanc entre les lletres i s'acostumen a escriure amb majúscules. Són exemples de sigles: UAB (Universitat Autònoma de Barcelona), UdG (Universitat de Girona), ISO (International Organization for Standardization), EUA (Estats Units d'Amèrica).

Hi ha uns tipus de sigles que, en comptes d'agafar les inicials de cada mot del sintagma, es formen pel truncament d'aquests mots: *radar* ("radio detecting and ranging"), sida ("síndrome d'immunodeficiència adquirida"), FORTRAN ("formula translation").

El símbols són abreviacions que representen un concepte mitjançant un o més caràcters o signes, que es fan servir sobretot en l'àmbit de la ciència i la tècnica. No porten punt abreviatiu i es poden escriure amb majúscula o minúscula o combinant els dos tipus. En general els símbols els estableixen organismes competents en la matèria i tenen validesa universal. Són símbols, per exemple: s (per "segon"), J (per "joule"), m² (per "metre quadrat"), Pa (per "pascal"), ? (per "ohm").

Convé diferenciar aquests tres mètodes perquè cada un té la seva pròpia grafia. Així, mentre que les abreviatures han de portar necessàriament el punt abreviatiu (el signe gràfic que marca que una paraula o sintagma s'ha escurçat), no en porten ni les sigles ni els símbols; i també canvien els usos de les majúscules en els tres mètodes.

Ampliació de continguts

És important trobar l'equilibri entre l'ús de les abreviacions i la comprensió del text. L'abús d'abreviacions pot dificultar la comprensió del text. Encara que en els textos acadèmics, sobretot de l'àmbit científic i tecnològic, són molt habituals les abreviacions, cal restringir-ne l'ús i utilitzar-les sempre que s'estigui segur que el lector n'entendrà el significat. Usar una abreviació suposa per al lector un esforç extra: li suposa haver de descodificar-la, fet que s'afegeix a l'altre procés de descodificació que implica la lectura per si mateixa.

En aquest sentit, pot ser molt útil incloure a la part final de l'obra un índex amb les abreviacions utilitzades.

Fer un ús adequat de les **majúscules** també pot contribuir a la llegibilitat del text, tot i que és un dels aspectes en què hi ha els criteris menys clars i on hi ha més variació. Molt sovint l'ús de la majúscula depèn del gust personal o de la percepció de l'autor, que pot considerar propi un nom que una altra persona pot considerar comú.

Atesos els criteris poc clars en la fixació de normes per a les majúscules, cal seguir criteris homogenis que n'unifiquin l'ús al llarg d'un mateix document. Amb la unificació dels usos de les majúscules es donarà una imatge de coherència i de qualitat del text.

Ampliació de continguts

Les paraules es poden escriure amb majúscula en funció de dos factors: segons la posició que ocupen en el text i segons la seva naturalesa (s'escriuen amb majúscula els noms propis i amb minúscula els noms comuns).

L'escriptura de paraules amb majúscula segons la seva posició dins el text respon a unes regles força ben fixades i comunament acceptades. Encara que pot haver-hi usos vacil·lants, tothom sap, per exemple, que després de punt i a inici de frase es comença amb majúscula inicial.

En canvi, les convencions de la majúscula segons la naturalesa dels mots no sempre estan ben definides i es pot trobar una certa variació en la descripció dels seus usos en els diferents manuals. A més, és una qüestió en què té molt de pes l'apreciació personal de l'autor.

Com a criteri general es pot dir que no s'ha d'abusar de les majúscules. Una de les funcions d'aquest recurs gràfic és la de singularitzar, remarcar, distingir, una paraula o grup de paraules, i l'abús de les majúscules en un text pot fer que es perdi precisament aquesta funció singularitzadora.

Pel que fa als **tipus de lletra**, tampoc no se n'ha de fer un ús arbitrari. Cada tipus de lletra (rodona, cursiva, negreta, versaleta i les seves combinacions) té assignades funcions específiques. L'ús coherent i d'acord amb les convencions del tipus de lletra contribuirà a la imatge d'unitat i qualitat del text.

Ampliació de continguts

La lletra **rodona** és la que s'utilitza normalment en la composició del text.

La lletra **cursiva** es fa servir quan es vol reproduir exactament una lletra, una paraula, un fragment com apareix en un altre context. Per això s'utilitza en les citacions de títols de llibre, de publicacions periòdiques, d'obres d'art, etc.; o també per reproduir paraules o expressions en una llengua diferent de la del text que s'està escrivint. També serveix per posar en relleu determinades paraules, frases o fragments que l'autor vulgui remarcar, ús que a vegades comparteix amb les cometes.

La **negreta** s'utilitza per destacar paraules o expressions dins del text, per ser localitzades a primera vista. Això implica que se n'ha de fer un ús prudent: com més paraules en negreta hi hagi dins d'un text, menys destacaran. És el tipus de lletra que es fa servir als títols i subtítols dels documents.

La **versaleta** és un tipus de lletra que utilitza els caràcters de la majúscula (que també s'anomena *versal*), però de la mateixa alçada que la minúscula. Es fa servir en títols i subtítols; en la numeració romana dels segles, dels volums, toms, capítols...; i per escriure el cognom dels autors en les llistes de referències bibliogràfiques.

Aquests tipus de lletres es poden combinar, i formar per tant la cursiva negreta, la versaleta cursiva negreta, la versal negreta, etc.

Un ús coherent i adequat de les convencions formals dóna una imatge de qualitat del text i de prestigi de l'autor.

63

Argumenta és un projecte dels serveis lingüístics de nou universitats catalanes (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Pompeu Fabra, Universitat de Girona, Universitat de Lleida, Universitat Rovira i Virgili, Universitat Oberta de Catalunya i Universitat de Vic), que han dirigit els serveis lingüístics de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Universitat Politècnica de Catalunya.

Argumenta ha tingut el suport de la Secretaria d'Universitats i Recerca del Departament d'Educació i Universitats i la col·laboració de la Secretaria de Política Lingüística del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya.

La unitat 23 d'Argumenta ha estat elaborada per Andreu Pulido Bazaga, amb la col·laboració d'Elisenda Vilardell Almirall i Andreu Ayats Bancells. L'edició d'aquesta unitat s'ha tancat al setembre de 2006.

Si voleu citar aquest material podeu fer-ho de la manera següent:

Serveis lingüístics de la UB, UAB, UPC, UPF, UdG, UdL, URV, UOC, UVIC. *Argumenta* [en línia]. Barcelona: setembre 2006 [Data de consulta: dd-mm-aa]. Unitat 23. Com planificar un text. Disponible a: <<http://www.uab.cat/servei-llengues>>.

Els continguts d'Argumenta estan subjectes a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 de Creative Commons.

